

Utställningen Sköna stund

bP 505/50

Kurt Törnqvist
Augusti 1972

GP
505

UTSTÄLLNINGEN SKÖNA STUND

Inledning

I samarbete med Riksutställningar medverkade beredskapsnämnden för några år sedan i två undersökningar av utställningar. Den ena var totalförsvarsutställningen på R 68 i Skövde, den andra SKÖNA STUND, då denna gick i Gävle. Avsikten med den första undersökningen var att studera effekten av totalförsvarsupplysning via en utställning, medan syftet med den andra var att studera den propagandistiska effekten av denna mycket kontroversiella utställning. Båda undersökningarna leddes av fil lic Göran Nylöf vid sociologiska institutionen i Uppsala.

Eftersom båda dessa undersökningar ingår i den försöksverksamhet som Riksutställningar bedrivit under ett flertal år, kommer redogörelser för dem att lämnas i det betänkande, som 1965 års MUSEI- OCH UTSTÄLLNINGSSAKKUNNIGE (MUS 65) kommer att offentliggöra i höst. Tidigare har Nylöf och jag redogjort för resultatet från undersökningen av totalförsvarsutställningen. I det följande kommer jag i korthet att referera Nylöfs framställning om resultatet från SKÖNA STUND.

Effekten på utställningsbesökarna

I jämförelse med gävlebor i allmänhet var publiken på "Sköna stund" mera ungdomlig och högutbildad. Den var betydligt mer intresserad av u-landsproblem och hade större kunskaper om dessa.

Det kunde också konstateras att besökarna på "Sköna stund" i högre grad verkade som opinionsförmedlare i internationella frågor än de gävlebor som aldrig såg utställningen. De förra var sålunda i större utsträckning initiativtagare till besök på debatter med internationell anknytning och hade oftare

Konst. Törngrens
Augusti 1972

KUNGL. BIBL.
1 8 AUG 1972
STOCKHOLM

57
707

UTSTÄLLNINGEN SKÖVA STUND

Inledning

I samarbete med Riksstämman har beredskapsrådet utarbetat en utställning för några år sedan i två underdelningar av utställningar. Den ena var totalförsvarens utställning på K 65 i Skövde, den andra SKÖVA STUND, då denna gick i 65-års. Avsikten med den första underdelningen var att skapa ett intryck av totalförsvarens betydelse för en utställning, medan andra var att ge utbudet den programmatiska riktningen av denna mycket kontroversiella utställning. I den andra underdelningen ledde av till för en utställning vid psykologiska institutionen i Uppsala.

Efterom båda dessa underdelningar ligger i den utställningens sammanhang som Riksstämman har utarbetat under ett tiotal år, kommer redogörelser för den utställning som bestod av, som 1965 års MUSEUM - OCH UTSTÄLLNINGAR (MUS 65) kommit att offentliggöras i boken. Tillkommer att det är en utställning för resultatet från underdelningen av totalförsvarens utställning. I det förhållande kommer det i kortare del av utställningens resultat om resultatet från SKÖVA STUND.

Effekten på utställningsbesökarna

I jämförelse med tidigare utställningar som publicerats på denna "stund" mera negativt och negativt. Den var betydligt mer intressant av utställningsbesökarna och hade större konsekvenser än dessa.

Det kunde också konstateras att besökarna på "Sköva stund" i högre grad verkade som opinionsbildare i informationella frågor än de tidigare som skänk till utställningen. De förre var sådana i utställningens utställning. Till exempel på debatter med utställningsbesökarna och andra utställningar.

föreslagit vänner och bekanta att läsa om internationella problem. Dessa iakttagelser aktualiserar frågan om utställningens indirekta effekter på övriga invånare i staden via de opinionsförmedlare som besökt utställningen.

Av de vanliga besökarna reagerade cirka 25 % mycket positivt och entusiastiskt på utställningen men ytterligare 40 % tyckte att utställningen på det hela taget var bra. Av de övriga var 20 % negativa och resten neutrala.

Vid jämförelser mellan de ingående och utgående besökarna kunde några tecken på att utställningen bidragit till faktakunskap inte märkas. Dock förekom en subjektiv upplevelse av kunskapshöjning men den var inte alls lika markant som på Totalförsvarsutställningen.

När det gäller utställningens påverkan på besökarnas attityder till u-landsproblemen kan trots det förhållandevis grova mätinstrumentet vissa tendenser till resultat i önskad riktning skönjas. Besökare som inte var särskilt intresserade av u-landsproblemen vid ingåendet var mera benägna att vid utgåendet anse att u-landsproblemen var underskattade i den allmänna debatten.

På en fråga om inställningen till svenska företags investeringar i u-länderna - mot vilka utställningen var starkt kritisk - kunde man för vissa besökargrupper konstatera en förändring i riktning från "till skada" mot "till nytta". Besökare under 20 år verkade å andra sidan ha förändrats något i riktning mot "mera skada än nytta".

Cirka 40 % av besökarna ansåg att utställningen gjort dem mer positiva till en lösning av u-ländernas problem medan endast ett fåtal procent menade att utställningen haft en motsatt effekt. Det var framför allt mindre ämnesintresserade och ungdomar under tjugo år som tyckte att de blivit mer positiva.

Cirka 60 % ansåg inte att deras åsikter om den svenska u-hjälpen påverkats av utställningen. Ungefär 25 % tyckte att de blivit mera positiva medan 13 % framhöll att deras in-

förväntat värde och beaktat att läsa om internationella
problem. Dessa faktorer aktualiserar frågan om utställ-
ningens indirekta effekter på övriga invånare i staden via
de opinionsförändringar som beaktat utställningen.

Av de vanliga besökarnas svar hade cirka 25 % något positivt
och entusiastiskt på utställningen med ytterligare 40 %
tyckte att utställningen på det hela taget var bra. Av de
övriga var 20 % negativa och resten neutrala.

Vid jämförelser mellan de inkommande och utgående besökarna
kunde några tecken på att utställningen bidrog till ökad
kunskap inte märkas. Dock förkom en relativt uppgivelse
av kvantitativitet som det var inte alla till besökarna som
på Totalförsvaret utställdes.

Här det gäller utställningens utvärdering av besökarna ut-
tyder till utvärderingen som gjorts av utställningen
grova skillnader mellan olika grupper till utställning i önskan
riktning utåt. Detta som inte var uttryck för utvärdering
av utställningens värde utan snarare var uttryck för vil-
kåhet och att utställningen var utvärderade i den
allmänna debatten.

På en fråga om inställning till svenska Totalförsvaret
riktig i utställningen - mot vilka utställningen var värd
kritisk - kunde man för vissa besökargrupper konstatera en
förändring i riktning från "tillräckligt god" till "gott".
Besökare under 20 år varade i andra stadiet av förändring
nägot i riktning mot "gott stadiet".

Cirka 40 % av besökarna ansåg att utställningen gjort den
mer positiva till en förståelse av utställningens syfte medan
endast ett fåtal procent nämnde att utställningen haft en
negativ effekt. Det var framför allt äldre åldersgrupper
och ungdomar under tjugo år som tyckte att de blivit mer po-
sitiva.

Cirka 80 % ansåg inte att deras inställning om den svenska
hjälpen förändrades av utställningen. Nästan 25 % tyckte att
de blivit mer positiva medan 15 % tyckte att deras in-

ställning till svensk u-hjälp påverkats i negativ riktning. Det var ungdomar under tjugo år, läsare av katalogen och kvinnor i högre grad än män som menade att de var mer negativa vid utgåendet än de var vid ingåendet.

Långsiktiga effekter

Cirka fyra månader efter det att "Sköna stund" hade visats på museet i Gävle genomfördes en intervjuundersökning med ett urval av besökarna från utställningen. Avsikten var att fånga upp eventuella långsiktiga effekter av utställningsbesöket. Som alltid vid sådana här undersökningsprojekt som sträcker sig över lång tid har man ingen absolut garanti för att observerade förändringar är tecken på långsiktiga effekter, eftersom andra inflytelsekanaler inte kunnat elimineras under mellantiden.

Intresset för u-landsproblemen minskade något i genomsnitt bland besökarna på "Sköna stund" under de fyra månader som förflutit sedan utställningsbesöket. Trots det minskade intresset har dock medvetenheten om u-ländernas problem inte förändrats.

Utställningen var bl a starkt kritisk mot svenska företags investeringar i u-länderna. Omedelbart efter besöket ansåg cirka 20 % att företagsinvesteringar i u-länder var till mera skada än till nytta för mottagarlandet medan nära hälften menade att de övervägande var till nytta. Sedan fyra månader gått kunde man finna en förskjutning till en mera kritisk inställning till sådana investeringar. Då var nämligen mer än 30 % övervägande kritiska medan 40 % ansåg att dessa investeringar var till mera nytta än skada.

Vid en objektiv jämförelse mellan besökarnas värderingar då de just sett utställningen och fyra månader senare kan man finna att åsikterna polariserats något då såväl antalet mycket positiva som antalet negativa ökat medan antalet neutrala ställningstaganden har minskat.

stämning till svensk u-åtgång påverkade i negativ riktning.
Det var ungdomar under tjugo år, liksom av katolsk och
kvinnor i högre grad än män som menade att de var nega-
tiva vid utgåendet än de var vid ingåendet.

Jämförande effekter

Cirka fyra månader efter det att "Sköna stund" hade visats
på museet i Gävle genomfördes en intervjuundersökning med
ett urval av besökarna från utställningen. Avsikten var att
läsa upp eventuella jämförande effekter av utställnings-
besöket. Som alltid vid sådana här undersökningar har man
sträckt sig över lång tid när man någon absolut garanti för
att observerade förändringar är tecken på jämförande effekter,
ter, eftersom andra inflytelser kan inte uteslutas
under mellantiden.

Intresset för u-landspolitiken minskade något i genomsnitt
bland besökarna på "Sköna stund" under de fyra månader som
förflöt sedan utställningsbesöket. Trots det minskade in-
tresset har dock medvetenheten om u-landens problem inte
förändrats.

Utställningen var bl a starkt kritisk mot svenska företags
investeringar i u-länderna. Omdebiter efter besöket utgick
cirka 50 % att företagsinvesteringar i u-länder var till
mera skada än till nytta för värdelandsbefolkningen och att
den menade att de övervägande var till nytta. Sedan fyra
månader gått kunde man finna en förskjutning till en mera
kritisk inställning till sådana investeringar. Då var skad-
ligen mer än 50 % övervägande kritiska medan 40 % menade att
dessa investeringar var till nytta än skada.

Vid en objektiv jämförelse mellan besökarnas värderingar då
de just sett utställningen och fyra månader senare kan man
finna att åsikterna polariserats något då såväl positiva som
negativa som uttalat negativt först medan antalet negativa
inställningsändringar har minskat.

Effekter på Gävlebor, som ej besökt utställningen

Har utställningen haft någon indirekt effekt på personer, som aldrig var där, antingen genom att besökare spritt innehållet genom personliga kontakter till dessa eller också genom den pressdebatt som uppstod i anslutning till utställningen?

Innan utställningen "Sköna stund" hade vernissage på Gävle Museum kunde färre än 1 % korrekt namnge utställningen. Efter det att "Sköna stund" visats i Gävle kunde 12 % spontant nämna "Sköna stund".

Det genomsnittliga intresset för u-landsproblem har inte förändrats nämnvärt. Man har också blivit mer benägen att anse debatten om u-länderna överdriven. Vid båda tidpunkterna var man mer benägen att prioritera hjälp till ett antal friställda norrlandsfamiljer, som fått det svårt ekonomiskt, framför att hjälpa svältande i Uganda.

På några punkter kan man märka en något mer avvisande hållning gentemot u-länderna efter än före utställningsperioden. Man kan t ex finna en liten ökning av den andel som ansåg att Sverige borde minska sin u-hjälp. Dessutom var man något mindre benägen att låta en del av försvarsutgifterna gå till u-hjälp vid det senare tillfället.

De förändringar, om än små, som hittills uppmärksammats, såsom ett minskat problemmedvetande, en mer avvisande attityd till u-länder och ett ökat avståndstagande, strider alla mot budskapet i "Sköna stund". Detta får dock ej uppfattas så att utställningen själv orsakat detta förhållande. Andra faktorer kan mycket väl spelat in i detta sammanhang.

På några punkter kan man dock finna förändringar, som var mera i linje med utställningens innehåll. Man finner t ex en tendens till minskning av antalet personer, som är övertygade om nyttan för u-länderna av svenska företags investeringar där. Det föreligger även en något mer positiv attityd till att låta u-landsbidragen tas ut skattevägen i stället för genom frivilliga insatser.

Effekter på välfärd, som ej besöks utställningen
Har utställningen haft någon indirekt effekt på personer,
som aldrig var där, antingen genom att besökare spritt lära-
hället genom personliga kontakter till dessa eller också ge-
nom den pressbehandling som uppgjordes i anslutning till utställ-
ningen?

Innan utställningen "Svenska stund" hade verksamheten på Gävle
Museum kunde lärre Sn i korrespondens utställningen.
Efter det att "Svenska stund" vistades i Gävle kunde de spon-
sant nämna "Svenska stund".

Det ekonomiska intresset för u-ländersproblemet har inte
förändrats nämnvärt. Man har också blivit mer benägen att
se debatten om u-länderna överdriven. Vid båda tillfällen
na var man mer benägen att prioritera hjälp till ett antal
frivilliga volontärer, som fått det svåraste ekonomiskt,
framför att hjälpa svältande i Uganda.

På några punkter kan man märka en något mer avvikande håll-
ning gentemot u-länderna efter en föreläsningstid.
Man kan t ex finna en liten ökning av den andel som ansåg
att Sverige borde minska sin u-hjälp. Dessutom var man något
mindre benägen att låta en del av förvaringsutrustningen gå till
u-hjälp vid det senaste tillfället.

De förändringar, som ännu, som hittills uppmärksammas,
såsom ett minskat problemmedvetande, en mer svävande atti-
tyd till u-länder och ett ökat avståndstagande, avser till
not budskapet i "Svenska stund". Detta får dock ej uppläsa
att utställningen själv orsakat detta förhållande. Andra
faktorer kan mycket väl spelat in i detta samband.

På några punkter kan man dock finna förändringar, som var
mer i linje med utställningens innehåll. Man finner t ex
en tendens till utökning av antalet personer, som är över-
tygade om nyttan för u-länderna av svenska företags läro-
färdar där. Det förhållande även en något mer positiv atti-
tyd till att låta u-ländersproblemet stå ut skattevägen i stället
för genom frivilliga insatser.

De små konstaterade förändringarna tycks inte utan vidare leda fram till något svar på frågan om utställningen haft någon indirekt effekt. Man skulle också kunna tänka sig andra tolkningar av resultaten.

De små konstaterade förändringarna tycks inte utgå
ifrån till något svar på frågan om närheten
någon indirekt effekt. Men skulle också kunna ses
andra förändringar av resultaten.